

PROF. DR. SALİM KOCA'NIN ÇALIşMALARINI HAKKINDA*

On The Studies of Prof. Dr. Salim Koca

İlhami DURMUŞ*

Öz

Bir tarihi olay zaman, mekân ve insan unsuru dikkate alınarak değerlendirilir. Tarihi olayların zaman ve mekânı farklıysa, değerlendirilmeleri de farklılık gösterir. Prof. Dr. Salim Koca'nın çalışmalarında da böyle bir farklılık dikkati çeker. Çünkü onun çalışmaları Türk tarihinin derinliklerinden Cumhuriyet dönemine kadar çeşitlilik göstermektedir. Ağırlıklı olarak Selçuklu dönemi Türk tarihiyle ilgili çalışmaları bulunmaktadır. Onun siyasi tarihten başka kültür tarihiyle ilgili konular üzerinde de çalışmaları bulunmaktadır. Kitap ve makalelerinin başlıklarını özenle seçmiştir. Bu itibarla çalışmaları birbirini tamamlamaktadır. Özellikle Selçuklu tarih ve kültürü ile ilgili çalışmaları alanında bir boşluğu doldurmaktadır. Aynı başarıyı Türk kültürü ile ilgili yaptığı çalışmalarında da göstermiştir. Onun çalışmaları Türk tarih ve kültürü alanında bir boşluğu doldurmaktadır. Koca çalışmalarını anlaşılır bir dilde yapmıştır. Kaynaklardaki bilgileri değerlendirmeleriyle daha iyi anlaşılır hale getirmiştir. Onun çalışmaları araştırmacılar için temel çalışma haline gelmiştir. Koca, Türk tarihçiliğine büyük katkıda bulunmuştur. Onun yapmış olduğu çalışmalar sonraki araştırmacılar için temel kaynak olmaya devam edecektir.

Anahtar Kelimeler: Salim Koca, Türk, tarih, kültür, araştırma, tarihçilik, kaynak.

Abstract

A historical event is evaluated considering the time, place and human element. If the time and place of historical events are different, their evaluation will also be different. Such a difference draws attention in the studies of Prof. Dr. Salim Koca also. Because his works recede from the depths of Turkish history to the Republican period. He predominantly had studies on Turkish history of the Seljuk period. Apart from political history, he also had studies on issues related to cultural history. He carefully selected the titles of her books and articles. In this respect, his studies complements each other. In particular, his studies on Seljuk history and culture fill a gap in his field. He showed the same success in his studies on Turkish culture. His studies fill a gap in the field of Turkish history and culture. Koca wrote his studies in understandable language. He made the information in the sources better understandable with his evaluations. His studies has become the basic study for researchers. He greatly contributed to Turkish historiography. His studies will continue to be the main resource for future researchers.

Key Words: Salim Koca, Turkish, history, culture, study, historiography, resource.

Giriş

Tarih, insanların zaman ve mekân içinde geçirdikleri gelişmeleri ve bu insanların psiko- fizik hareketlerini, bu hareketlerin sebep- sonuç münasebetlerine dayanan ortak değerlerini araştırır ve tasvir eder (Togan 1985: 13). Burada tasvir etmek ortaya koymak olup, psiko- fizik hareketler de tarihin kendisidir. Çünkü tarihi insanlar meydana getirir. Yaptığımız tarihten de anlaşılacağı üzere, tarihin oluşumunda mekân, zaman ve insan topluluğu dikkati çeker. Çünkü her tarihi olay belirli bir

* DOI: 10.34189/asyam.4.2.001

** Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, ilhmi.durmus@hbv.edu.tr

coğrafya üzerinde belirli bir zaman diliminde gerçekleşir. Bir tarihi olayın iyice anlaşılabilmesi için onun geçtiği mekânın ve zamanın iyi bilinmesi gerekir.

Bir topluluğun hayatında ve kültürünün oluşumunda bölge coğrafi şart ve imkânlarının, yani iklim, göller, denizler, akarsular, bitki örtüsü, tarım ürünleri, ormanlar, madenler ve benzerlerinin; asalak, çiftçi ve çoban hayatı, yerleşme ve göç hareketleri, sanayi şekilleri gibi sosyal, iktisadi faaliyetlere ve dolayısıyla hukuki, dini vb. kültürel davranışlara büyük ölçüde etki yaptığı bilinmektedir. İşte yeryüzünde yaşadıkları coğrafi çevre birbirinden farklı olan insanlar, bu çevrenin üç doğal kaynağı olan; orman, hayvan yetiştirme ve tarım imkânlarını değerlendirerek hayatlarını sürdürebilmişlerdir. Orman kavimleri “asalak” kültürü (avcılık, devşiricilik), tarıma elverişli yerlerde oturanlar “köylü” kültürünü (çiftçilik) ortaya koymuşlar, bozkırdakiler “çoban” kültürünü (besicilik) meydana getirmişlerdir (Kafesoğlu 1989: 26, 201). Yaşanılan coğrafyanın dağları, ormanları, nehirleri, gölleri, ovaları ve yaylaları, bütün yeraltı ve yerüstü kaynakları toplumların tarihi ve kültürel gelişmelerine etki etmiştir.

Tarihi olayların sıraya konulması kronolojiyi oluşturur. “Kronos” zaman ve “logos” bilim kelimelerinden oluşan kronoloji, olayların güneş yılına göre tarihlerini belirlemektir. Modern bir tarihçi, tarihi yapan olayların zamanını ve birbirini takip sırasını dikkate almadan tarihi bir tasvir ve değerlendirme yapamaz. Zaman kavramı kaldırılmış olsaydı, olayların öncelik ve sonralıkları bilinmeyeceğinden, birbirleriyle bağlantıları kurulamayacak ve tarih hadiseler yığını haline gelecekti. Bu itibarla kronoloji tarihin iskeletini oluşturmaktadır. Tarihin belirlenmesinde absolut (kesin) ve relatif (nispi) kronoloji olmak üzere iki tarihlendirme yönteminden yararlanılmaktadır (Durmuş, 2009: 130).

Tarihin gerçekleşmesinde insan zekâ, irade ve kabiliyetinin de hesaba katılması gerekir. Çünkü tarih insanların psiko- fizik hareketleri olduğundan, yani tarihi insanlar yaptığından farklı kültür çevrelerinde yaşayan insanların tarihi ve kültürel gelişimleri de birbirinden farklı olmuştur (Durmuş, 2009: 130).

Burada mekân ve zamandan söz edilmesi Prof. Dr. Salim Koca'nın çalışmalarını değerlendirmeden önce bir bakış açısı oluşturma düşüncesidir. Çünkü onun çalışmaları da şüphesiz belirli bir mekân ve zaman çerçevesinde oluşturulmuştur. Bundan dolayı mekân ve zamanın önemine dikkat çekilmiştir. Bunu onun çalışma örneklerinde açık bir şekilde görmek mümkündür.

Mekân ve Zaman

Prof. Dr. Salim Koca'nın doğrudan çalışma alanı Selçuklu dönemi, dolayısıyla Selçuklu tarih ve kültürüdür. Ancak çalışmalarının mekân ve zamanına bakıldığında Selçuklu kültür coğrafyası ve zamanı onun çalışma alanının merkezinde bulunmaktadır. Oysa çalışmalarının daha geniş coğrafya ve zaman dilimini kapsadığı görülmektedir. Bu bağlamda Anadolu, Mezopotamya, Orta Asya, Doğu Avrupa çalışmalarının coğrafi çerçevesini oluşturmaktadır. Kronolojik olarak ise Asya Hunlarından Türkiye Cumhuriyeti'ne, hatta Türklerin arkeolojik devirlerinden Türkiye Cumhuriyeti'ne birçok konuda çalışma yapmıştır. Bu şekilde düşünüldüğünde bir Genel Türk Tarihi uzmanı olduğu dikkat çekmektedir. Onun çalışmalarının mekân ve zaman sınırını bazı örneklerle açıklamak konuyu daha anlaşılır kılacaktır.

“Türklerin Soy Kütüğü”, adlı makalesinde bir kronoloji denemesi yapmıştır. Bu çalışmada kronolojik olarak arkeolojik devirlerden günümüze Türk tarihinin soy kütüğünü oluşturmuştur. Burada 1. Proto Türkler, 2. İskitler/Sakalar, 3. Büyük Hun Devleti, 4. Gök Türk Devleti, 5. Uygurlar, 6. Oğuzlar, 7. Büyük Selçuklu Devleti, 8. Türkiye Selçuklu Devleti, 9. Anadolu Türk Beylikleri, 10. Osmanlı Devleti, 11. Türkiye Cumhuriyeti ana başlıkları altında bir tasnif yapmıştır (Koca, 2002: 260-265). Böyle bir tasnifin yapılabilmesi Türk tarihinin her dönemine hâkim olmayı gerektirir. Başka türlü böyle bir tasnifin yapılabilmesi tarihçilik açısından mümkün değildir. Prof. Dr. Salim Koca bu şekilde Türklerin soy kütüğünü oluşturmakla Türk tarihinin bütün dönemlerine dair bilgi sahibi olduğunu açık bir şekilde kanıtlamıştır.

“Türklerin Göçleri ve Yayılmaları” adlı makale giriş, Orta Asya'nın en eski kültürleri ve Türklerin yayılma sahaları, göçlerin sebepleri, Doğal afetler ve salgın hastalıklar, Nüfus artışı ve otlak yetersizliği, Siyasi anlaşmazlıklar, Ağır dış ve iç baskılar, Fetih arzusu ve yeni vatanlar kurma arzusu, milattan önce Orta Asya'nın dışına yapılan Türk göçleri, milattan sonra Orta Asya'nın dışına yapılan Türk göçleri başlıklarından oluşmaktadır. Ayrıca göç yolları da ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Bu çalışmada hem kronolojik hem de coğrafi tasnife uyularak Türklere ait ilk kültürler ve Türklerin göçleri sistematik bir şekilde incelenmeye çalışılmıştır. Burada zaman ve mekân dikkate alınmak suretiyle konu üzerinde durulmuştur. Konular bu çerçevenin dışına taşırılmamış ya da başlık dışına çıkılmamıştır (Koca, 2002: 651- 663).

“Eski Mezopotamya'da Tarih, Kültür ve Medeniyet” adlı makalesinde Sumerlileri ele almıştır. Sumerlilerin tarih sahnesine çıkışı, Sumer şehir devletleri, Akadlıların hakimiyetinde Sumer, Sumerlilerin klasik çağı siyasi tarihe dair konu başlıklarını oluşturmaktadır. Devlet, yönetimi, ordu, hukuk, yazı, dil ve edebiyat, sosyal ve ekonomik hayat, din, sanat, eğitim ve öğretim kültür tarihi ile ilgili konular üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda Mezopotamya'da ilk tarih sahnesine çıkan, yazıyı icat eden ve birçok alanda yenilik yapan Sumerlilerin tarih ve kültürleri sistematik bir biçimde ortaya konulmuştur (Koca, 1992: 38- 44).

“Türk Kültürünün Temelleri- 1” adlı kitabında kronolojik bir sıraya göre konular ele alınmıştır. Sırasıyla Türklerin anayurdu, göçleri ve yayılmaları, Türk adının aslı ve anlamı, İskit/Sakalar, Hunlar, Gök Türkler ve Uygurlar üzerinde durulmuştur. Bu çalışması “Türk Kültürünün Temelleri” adını taşımakla birlikte, siyasi tarih ağırlıklı bir çalışmadır (Koca, 1990: 1- 108).

“Türk Kültürünün Temelleri- 2” adlı kitabı tamamen Türk kültür tarihi ile ilgili konuları kapsamaktadır. Orta Asya'da tabiat, iklim ve insan, Türklerin göçleri ve yayılmaları ve Tarihte Türk adı kitapta ilk konuları oluşturmaktadır. Sırasıyla devlet yönetimi, Sosyal ve ekonomik hayat, din, edebiyat ve sanat konuları üzerinde durulmuştur. Bu konu başlıklarından bir kısmı -aşağıda da görüleceği üzere- kitapta bölüm olarak yayınlanmıştır. Kitapta ek olarak Oğuz Kağan Destanının Türk kültür tarihi bakımından değeri, Büyük Hun Hükümdarı Mete ile Ötüken Yiş de bulunmaktadır (Koca, 2003). Kitabın daha sonraki baskısında “Ötüken Yiş” başlığı yerine “Ötüken Yiş'ta Yirmi Gün” başlığı tercih edilmiştir (Koca, 2010).

“Hun İmparatorluğunun Doğuşu ve Mete” adlı makalesi de çalışmalarının yayılım alanını göstermek bakımından kayda değerdir. Bu makalesinde uzun bir girişten sonra Mete'den önce Hun devleti ve tarihi rolü, Hunların yurdu, Hun akınlarının Türk ve Çin tarihleri bakımından önemi, Mete'nin tarih sahnesine çıkışı, Mete'nin çocukluk ve gençlik hayatı, Mete'nin babasına karşı giriştiği ihtilal hareketi ve Hun tahtına çıkışı, Mete'nin Hun imparatoru olduğu sırada Hun Devleti'nin durumu konu başlıklarını oluşturmaktadır. Belirtilen dönem ayrıntılı bir şekilde incelenmeye çalışılmıştır (Koca, 1990: 101- 127).

“Büyük Hun Devleti” adlı makale giriş, Hun- Çin mücadelesi ve sonuçları, Hun hanedanını sarsan iç kriz, Mete dönemi, Mete'den sonra Hun Devleti, Hun- Çin ilişkilerinin yeni safhası, İpek Yolu mücadelesi, Hun iktidarını hedef alan yıkıcı Çin politikası, Hun Devleti'nin bölünmesi ve sonu başlıklarından oluşmaktadır. Bu makalede Büyük Hun Devleti dönemi siyasi tarihi üzerinde durulmuş ve konu aydınlatılmıştır (Koca, 2002: 687- 708).

“Eski Türklerde Devlet Geleneği ve Teşkilatı” adlı makale Türklerde devlet fikri, Halk, Ülke, Hakimiyet, Teşkilat, Hakimiyetin ilahi temelleri, Hakimiyetin intikali, Devlet Başkanı, Devlet Başkanının özellikleri, Devlet Başkanının görev ve sorumlulukları, Devlet Meclisi, Hatun, Tiginler, İdari yapı ve özellikleri, Hukuk, Ordu, Teşkilat, Askeri eğitim, Savaş araç ve gereçleri, Savaş ve taktik başlıkları altında incelenmiştir. Bu bağlamda devlet gelenek ve teşkilatı sistematik bir biçimde incelenmiştir (Koca, 2002: 823- 844).

“Eski Türklerde Sosyal ve Ekonomik Hayat” adlı makale giriş, Sosyal hayat, Akrabalık bağları, Boy, Bodun, Eski Türk hayat tarzı, Ekonomik hayat, Besicilik, At, Diğer hayvanlar, Tarım, Ticaret, Beslenme, Giyim ve süs eşyaları başlıkları altında ele alınmıştır. Burada Türk sosyal ve ekonomik hayatı sistematik bir biçimde incelenmiştir (Koca, 2002: 15- 37).

“Eski Türklerde Bayram ve Festivaller” adlı makalede özel bir yer tutmaktadır. Burada uzun bir girişten sonra Ritüel değer taşıyan davranışlar, Hayatlarında rol oynayan nesnelere, Eğlence ile ilgili unsurlar, Giyim, Süslenme ve süsleme ile ilgili unsurlar üzerinde durulmuştur. Eski Türklerin bayram ve festivalleri nasıl geçirdikleri ve kutlamaları ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır (Koca, 2002: 51- 57).

Prof. Dr. Salim Koca üzerinde durduğumuz çalışmalarından hareketle konuların mekan ve zaman çerçevesini çok iyi belirlemiş, belirlediği sınırların dışına taşmamıştır. Bu çalışmalarına bakıldığında Selçuklu tarih ve kültürünün dışında da oldukça yoğun bir şekilde çalışmıştır. Çalıştığı konular ve konu alt başlıkları açık bir şekilde onun çalışma alanına ışık tutmaktadır. Dolayısıyla yalnız Selçuklu tarih ve kültürü üzerine çalışmadığı anlaşılmaktadır. Türklerin soy kütüğünde tasnif etmiş olduğu Proto Türk dönemi, İskitler/Sakalar, Hunlar, Gök Türkler, Uygurlar üzerine de çalışmalar yapmıştır. Şüphesiz milli mücadele dönemiyle ilgili çalışmalarından da burada söz etmek gerekir. Ayrıca ilgi alanından özgeçmişinde bahsederken Selçuklu Tarihi ve Türk Kültür Tarihi başlıkları da bulunmaktadır. Yukarıda belirttiğimiz “Türk Kültürünün Temelleri- 2” adlı kitabı ve Türk kültür tarihi ile ilgili makaleleri açık bir şekilde Türk kültürüyle ilgili konulara ne derece hâkim olduğunu açık bir şekilde göstermektedir.

Prof. Dr. Salim Koca'nın iyi bir Selçuklu tarihi uzmanı olduğu bu sahada çalışan herkes tarafından bilinmektedir. Biz daha çok onun bilinmeyen yönlerini ortaya koymaya çalışıyoruz. Yine de Selçuklu tarihiyle ilgili bazı kitaplarının adını burada zikretmeyi uygun buluyoruz. Bunlardan bazıları şunlardır: “Dandanakan'dan Malazgirt'e”, (1997), “Türkiye Selçukluları Tarihi- II, Malazgirt'ten Miyokefalon'a (1071- 1176)”, (2003), kronolojik olarak biraz daha uzun tutulanı “Türkiye Selçukluları Tarihi (Sultan Alp Arslan'dan Uluğ Keykubad'a (1071- 1220)”, (2016), “Anadolu Türk Beylikleri Tarihi”, (2001), “Selçuklu Devri Türk Tarihinin Temel Meseleleri”, (2011), “Selçuklularda Ordu ve Askeri Kültür”, (2005).

Yöntem

Prof. Dr. Salim Koca'nın çalışmaları incelendiğinde bilimsel ölçütlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Öncelikle kitap ve makale başlıklarının seçimi kayda değerdir. Çünkü bilimsel çalışmaların en iyi yansıtılma yöntemlerinden biri başlık seçimidir. Bu bağlamda Prof. Dr. Salim Koca'nın çok iyi başlık seçtiği dikkati çekmektedir. Bu başlıklar konunun çerçevesini de açık bir şekilde yansıtmaktadır. “Türk Kültürünün Temelleri- 1” (Koca, 1990), “Türk Kültürünün Temelleri- 2” (Koca, 2010), Selçuklularda Ordu ve Askeri Kültür (Koca, 2005), “Dandanakan'dan Malazgirt'e (Koca, 1997), “Türkiye Selçukluları Tarihi (Malazgirt'ten Miyokefalon'a (1071- 1176)” (Koca, 2003), “Türkiye Selçukluları Tarihi (Sultan Alp Arslan'dan Uluğ Keykubad'a 1071- 1220)” (Koca, 2016), “Selçuklu Türk Tarihinin Temel Meseleleri” (Koca, 2011), “Anadolu Türk Beylikleri Tarihi” (Koca, 2001) kitap başlıkları arasında sayılabilir.

Prof. Dr. Salim Koca'nın makalelerinde de aynı çarpıcı başlıklar dikkati çekmektedir. “Türklerin Soy Kütüğü”, (Koca, 2002), “Türklerin Göçleri ve Yayılmaları” (Koca, 2002), “Eski Mezopotamya'da Tarih, Kültür ve Medeniyet” (Koca, 1992), “Hun İmparatorluğunun Doğuşu ve Mete”, (Koca, 1990), “Büyük Hun Devleti” (Koca, 2002), “Eski Türklerde Devlet Geleneği ve Teşkilatı” (Koca, 2002), “Eski Türklerde Sosyal ve Ekonomik Hayat” (Koca, 2002). “Eski Türklerde Bayram ve Festivaller” (Koca, 2002). Bu başlıklar ele aldığı konuların çerçevesini çok açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Prof. Dr. Salim Koca kitap ve makalelerinde ana başlık altında konuyla ilgili çarpıcı sözlere de yer vermiştir. Büyük ölçüde çalışmalarında atasözleri, deyimler ya da etkili sözler dikkat çekmektedir. Bu hususta “Türk kültürünün Temelleri- 2” adlı kitabında Eski Türk Hayat Tarzı başlığının hemen altında “Su Türk'ün hayatı, at kanadı, halı da ruhudur” Türk atasözüne yer verilmiştir (Koca, 2003: 18). Bilge Olmak başlığı altında “Kahraman savaşta, bilge kişi de mecliste kendini gösterir” Türk atasözüne yer verilmiştir (Koca, 2003: 73). Erdemli Olmak başlığı altında ise “Erdemin başı dil” Türk atasözü kullanılmıştır (Koca, 2003: 74). Şüphesiz bu örnekleri artırmak mümkündür. Bu tür atasözleri, deyimler ya da anlamlı sözler konunun başında kullanılarak hem dikkat çekmekte hem de konunun bir özeti gibi sunulmaktadır.

Prof. Dr. Salim Koca çalışmalarını herkesin anlayabileceği bir dille yazmıştır. Kısa ve anlaşılır cümleler onun bütün çalışmalarına yansımıştır. Buradan Türkçeye çok hâkim olduğu, güzel ve

anlaşılır cümlelerle konuları ele aldığı görülmektedir. O, bu konudaki ustalığını anlaşılması zor görünen konuların anlatımında da açıkça ortaya koymuştur.

Prof. Dr. Salim Koca'nın üzerinde çalışmış olduğu konular Türk tarih ve kültürünün bir meselesini ele alır şekilde yazılmıştır. Konular derinlemesine incelenmiş, buradan güzel sonuçlar ortaya çıkarılmıştır. Ele aldığı konular zaman ve mekân başlığı altında da ele aldığımız gibi çok çeşitli ve kapsamlıdır. Bu bağlamda ilgili alanlarda bir boşluğu dolduracak mahiyettedir.

Sonuç

Prof. Dr. Salim Koca çalışmalarına bakıldığında Türk tarih ve kültürüyle ilgili çok değişik konular üzerinde çalışmıştır. Onun bu özelliği Türk tarihinin her alanına hâkim olduğunu göstermektedir. Daha çok Selçuklu dönemi Türk tarih ve kültürü üzerine çalışmış olmakla birlikte hem öncesi hem de sonrası dönemler üzerine çalıştığı görülmektedir.

Prof. Dr. Salim Koca Türk kültürü alanında da önemli çalışmalar yapmıştır. Özellikle kendi ifadesiyle “Türk Kültürünün Temelleri” üzerinde yoğun olarak durmuştur. Kaynaklardan hareketle Türk kültürüyle ilgili onlarca konuyu aydınlatmaya çalışmıştır. Böyle çalışmaları yapabilmek kendisine nasip olmuştur. Ancak böyle bir durum Allah'ın kendisine vermiş olduğu bir “kut” olarak açıklanabilir. Bu tür çalışmalar Türk milletinin ve Türklüğün kültür kodları arasında yer almaktadır.

Prof. Dr. Salim Koca yapmış olduğu çalışmalarla Türk tarihçiliğinde bir çığır açmıştır. Onun Türk tarih ve kültürüne bakışı yazmış olduğu onlarca kitap ve makaleyle açık bir şekilde kanıtlanmıştır. Şüphesiz yetiştirmiş olduğu öğrenci ve akademisyenler de onun tarihçiliğinden ve anlatım ve araştırma yönteminden çok yararlanmışlardır.

Prof. Dr. Salim Koca'nın yapmış olduğu çalışmalar herkes tarafından anlaşılacak şekildedir. Türkçeye çok hâkim olduğu, kelimeleri itina ile seçtiği, düz ve kısa cümleleri tercih ettiği kitap ve makalelerinden anlaşılır. Bu itibarla dil ve üslup bakımından çalışmalarının değeri dikkat çeker. Çünkü çalışmalarda anlaşılabilirlik ve üslup son derece önemli olup, eserin uzun ömürlü olmasını sağlar. Prof. Dr. Salim Koca bütün çalışmalarını aynı üslupta yazmış ve Türk milletine armağan etmiştir.

Prof. Dr. Salim Koca'nın hayatı boyunca yapmış olduğu çalışmalar bundan sonra çalışacaklar için de bir temel oluşturacaktır. Şüphesiz birçok tarihçinin bizzat tanımadığı tarihçilerin eserlerinden yararlandığı bilinen bir gerçektir. Başka bir ifadeyle tarihçiler kendilerinden önceki tarihçilerin önemli bir kısmını yazdıklarıyla tanımaktadırlar. Prof. Dr. Salim Koca'yı da tanımamış olanlar yapmış olduğu çalışmalardan, yani onun eserlerinden tanıyacaklardır.

Prof. Dr. Salim Koca yazmış olduğu çok sayıda kitap ve makaleyle Türk tarihçiliğinde kendini kanıtlamıştır. Bu bağlamda ömrünü dolu geçirmiştir. Bütün çalışmalarını kendinden sonraki kuşaklara bırakmıştır. Özellikle Selçuklu dönemi Türk tarihi ile Türk kültür tarihi alanında çalışacaklar için çalışmalarının yol gösterici olacağını belirtmek gerekir. Ayrıca Türk tarih ve kültürüne ilgi duyanlar için de onun çalışmalarının önemine dikkat çekmek gerekir. Prof. Dr. Salim Koca için sonsöz olarak Türk tarih ve kültürü alanında çok çalıştı ve Türk tarihçiliğine büyük katkı sağladı diyebiliriz. Onun yaptığı değerli çalışmaların yıllar sonra önemi daha çok anlaşılacaktır.

Kaynaklar

DURMUŞ, İlhami, (2009). “Türk Tarihi Araştırmaları ve Kronoloji”, **Gazi Türkiyat, Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi**, Sayı 5, 129- 141.

KAFESOĞLU, İbrahim, (1989). **Türk Milli Kültürü**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.

KOCA, Salim, (2003). **Türk Kültürünün Temelleri**, II. Cilt, Odes Ltd. Şti. Kültür Yayınları, Ankara.

KOCA, Salim, (2010). **Türk Kültürünün Temelleri**, II. Cilt, Pelin Ofset Tipo Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti., Ankara.

KOCA, Salim, (2003). **Türkiye Selçukluları Tarihi**, II, Karam Yayınları, Çorum.

KOCA, Salim, (1997). **Sultan I. İzzettin Keykâvus (1211- 1220)**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

- KOCA, Salim, (2001). **Anadolu Türk Beylikleri Tarihi**, KTÜ. Giresun Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları, Trabzon.
- KOCA, Salim, (1990). **Türk Kültürünün Temelleri**, I. Cilt, Damla Neşriyat, İstanbul.
- KOCA, Salim, (2005). **Selçuklular'da Ordu ve Askerî Kültür**, Berikan Yayınevi, Ankara.
- KOCA, Salim, (1997). **Dandanakan'dan Malazgirt'e**, İleri Ofset, Giresun.
- KOCA, Salim, (2003). **Türkiye Selçukluları Tarihi, Malazgirt'ten Miyrokefalon'a (1071- 1176)**, II. Cilt, Karam Araştırma ve Yayıncılık, Çorum.
- KOCA, Salim, (2016). **Türkiye Selçukluları Tarihi (Sultan Alp Arslan'dan Uluğ Keykukâd'a) (1071- 1220)**, Berikan Yayınevi, Ankara.
- KOCA, Salim, (2011). **Selçuklu Devri Türk Tarihinin Temel Meseleleri**, Berikan Yayınevi, Ankara.
- KOCA, Salim, (2002). "Türklerin Soy Kütüğü", **Türkler**, 1. Cilt, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 260- 265.
- KOCA, Salim, (1992). "Eski Mezopotamya'da Tarih, Kültür ve Medeniyet", **Türk Yurdu**, Sayı 57, 38- 44.
- KOCA, Salim, (1990). "Hun İmparatorluğu'nun Doğuşu ve Mete", **G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt 6, Sayı 1, 101- 127.
- KOCA, Salim, (2002). "Büyük Hun Devleti", **Türkler**, 1. Cilt, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 687- 708.
- KOCA, Salim, (2002). "Eski Türklerde Devlet Geleneği ve Teşkilatı", **Türkler**, 2. Cilt, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 823- 844.
- KOCA, Salim, (2002). "Eski Türklerde Sosyal ve Ekonomik Hayat", **Türkler**, 3. Cilt, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 15- 37.
- KOCA, Salim, (2002). "Eski Türklerde Bayram ve Festivaller", **Türkler**, 3. Cilt, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 51- 57.
- KOCA, Salim, (2002). "Türkiye Selçuklu Sultanı I. İzzeddin Keykâvus'un Şahsiyeti ve Tarihi Rolü", **Türkler**, 6. Cilt, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 580- 589.
- KOCA, Salim, (2002). "Anadolu'da Türk Beylikleri", **Türkler**, 6. Cilt, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 703- 755.
- TOGAN, Ahmet Zeki Velidi, (1985). **Tarihte Usûl**, Enderun Kitabevi, İstanbul.